

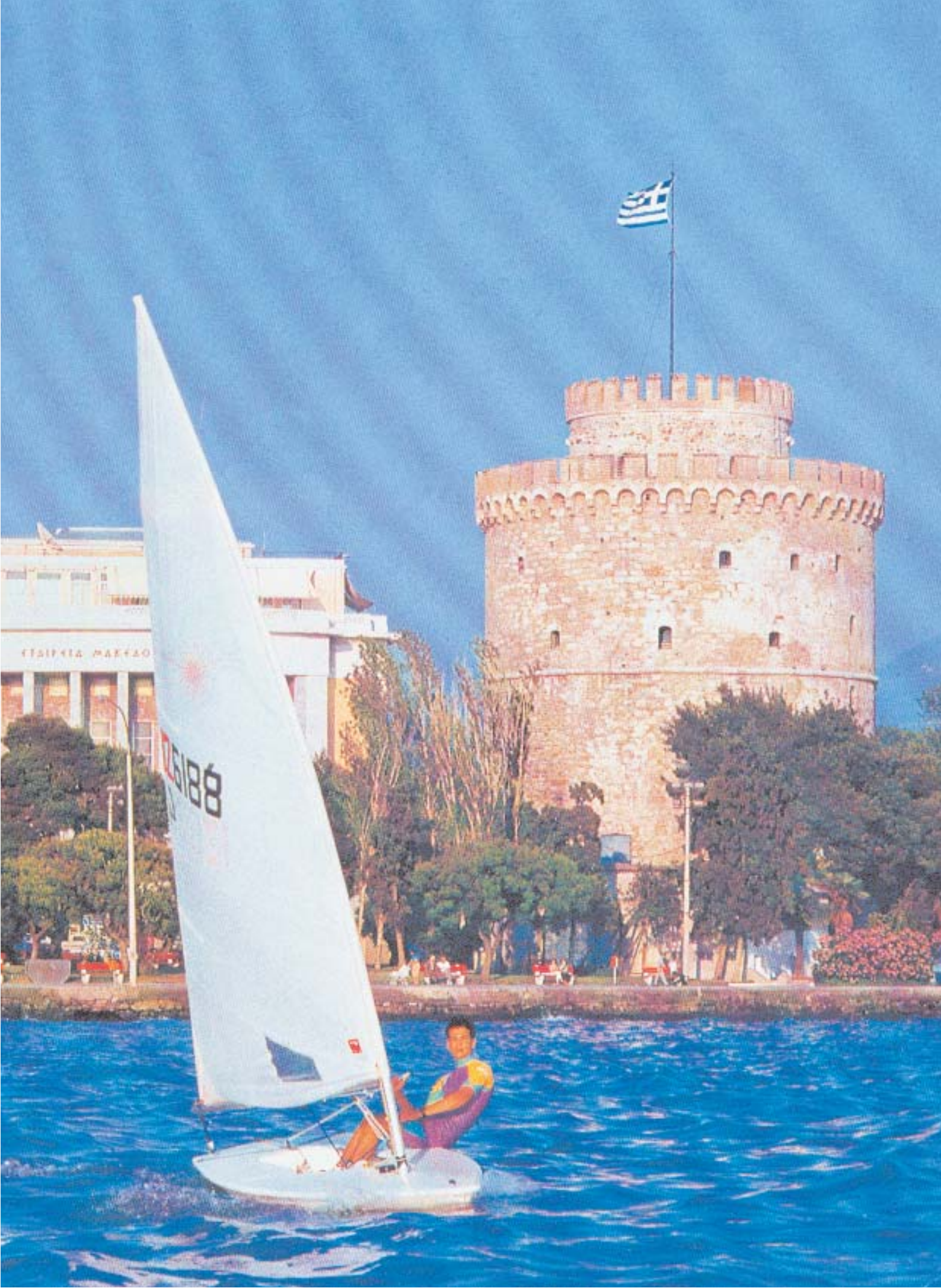

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Α'
Ένα ταξίδι στη χώρα του Αλέξανδρου

ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο ΤΟΠΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Παιδιά, από τη σημερινή Μακεδονία θα ξετυλίξουμε το κουβάρι της ιστορίας και του πολιτισμού των Μακεδόνων. Στο ταξίδι μας αυτό θα γνωρίσουμε ένα τόπο, που τον κατοικούν οι Έλληνες από τα πολύ παλιά χρόνια. Αλλά επίσης κι ένα όμορφο φυσικό περιβάλλον, με μεγάλα δάση και ποταμούς, ήθη κι έθιμα που υπάρχουν από παλιά. Σ' αυτή την εκδρομή στην ιστορία, εκτός από τα μνημεία, θα σταματάμε και σε άλλα αξιοθέατα για να ξεκουραζόμαστε και να μαθαίνουμε· «το τερπνόν μετά του ωφελίμου» που λέμε.

Η σημερινή Μακεδονία έχει περίπου 34.000 τ.χλμ. έκταση και είναι το πιο μεγάλο γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας. Το κλίμα στη Μακεδονία είναι ήπιο και γλυκό στα

Προτομή του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

παράλια και ξηρό στο εσωτερικό της. Στο βορρά είναι ηπειρωτικό με πολύ ψύχος. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την υλοτομία, την αλιεία, τη βιομηχανία και τον τουρισμό.

Πολιτικός χάρτης της Μακεδονίας.

Οι μαγευτικές Πρέσπες.

Τα πιο γνωστά βουνά της Μακεδονίας είναι το Βίτσι, το Βέρμιο, ο Γράμμος, το Παγγαίο, τα Πιέρια, η Πίνδος κ.λπ. Από τα ποτάμια της είναι επίσης γνωστά ο Αλιάκμονας, ο Αξιός, ο Νέστος, ο Στρυμόνας κ.ά. Στη Μακεδονία υπάρχουν και σημαντικές λίμνες όπως η Μεγάλη και η Μικρή Πρέσπα, η λίμνη της Καστοριάς, η Δοϊράνη, η Κερκίνη κ.ά. Στα βουνά και στους υδροβιότοπους της Μακεδονίας η βλάστηση είναι σπάνιας ομορφιάς, ενώ μπορεί κανείς να συναντήσει μεγάλο αριθμό άγριων ζώων και πουλιών.

Οι πελαργοί συνήθως κτίζουν τις φωλιές τους σε καμπαναριά εκκλησιών ή σε ηλεκτρικούς στύλους.

Βυζαντινή γέφυρα στην Έδεσσα.

Διασχίζοντας το Νέστο.

Ο χιονισμένος Όλυμπος.

Η καφετιά αρκούδα

είναι ένα από τα μεγαλύτερα θηλαστικά της Ελλάδας. Σήμερα ζει στην Ήπειρο στα βουνά της Πίνδου, στη Μακεδονία και στη Θράκη.

Στη λίμνη Κερκίνη

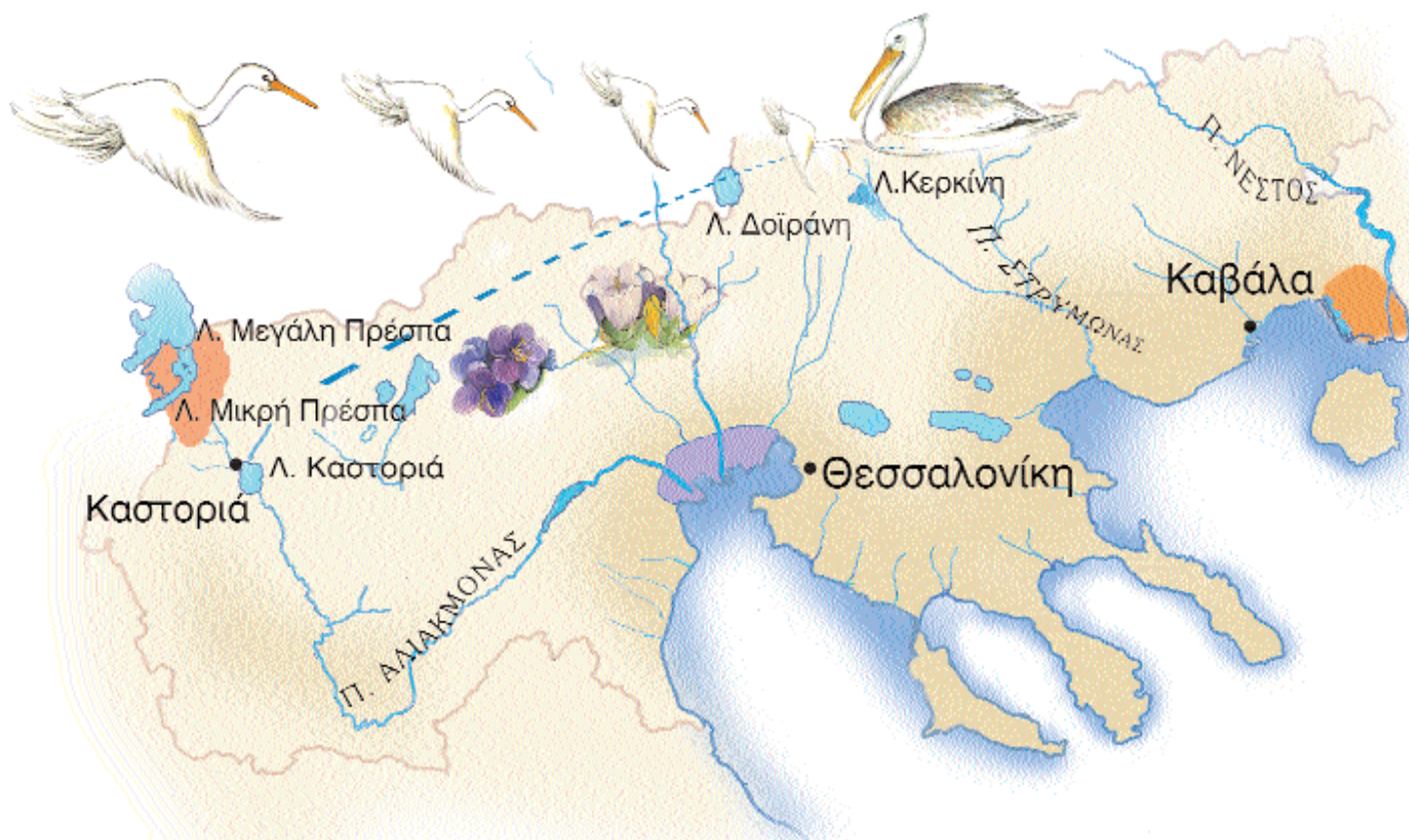
ζει μεγάλος αριθμός ερωδιών. Οι ερωδιοί περνούν το χειμώνα τους στις λίμνες της Μακεδονίας.

Μακεδονία

Ο αργυροπελεκάνος

είναι ο πιο σπάνιος πελεκάνος στον κόσμο. Στη χώρα μας το πανέμορφο αυτό πουλί φωλιάζει κυρίως στους μεγάλους υδροβιότοπους της Μακεδονίας και της Θράκης.

- Κοίταξε τον προηγούμενο πολιτικό χάρτη και συζήτησε με τους συμμαθητές σου με ποιες χώρες συνορεύει η Μακεδονία.
- Εντόπισε τους κυριότερους νομούς της Μακεδονίας και τις πρωτεύουσές τους.
- Ποιο είναι το μόνο μεγάλο νησί της Μακεδονίας;
- Τι προϊόντα παράγει η Μακεδονία; Μήπως μπορείς να τα βρεις από τις ασχολίες των κατοίκων;

Ο Λευκός Πύργος.

Πολιτιστικά στιγμιότυπα από τη Μακεδονία.

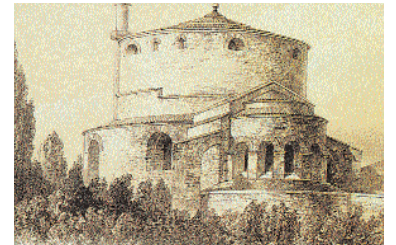
Το εσωτερικό της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου.

Περπατώντας στη γεμάτη παραδόσεις Φλώρινα.

Ροτόντα, γκραβούρα εποχής.

Άποψη της Παναγίας Κουμπελίδικης, Καστοριά.

Η πολιτεία του Θεού. Το Άγιο Όρος.

Παραδοσιακή φορεσιά.

Η ΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Μια ιστορική έκθεση

Έκθεση: «Αλέξανδρος 2000». Επάνω παριστάνεται ο Αλέξανδρος από έναν αρχαίο γλύπτη (αριστερά) και ένα σύγχρονο ζωγράφο (δεξιά).

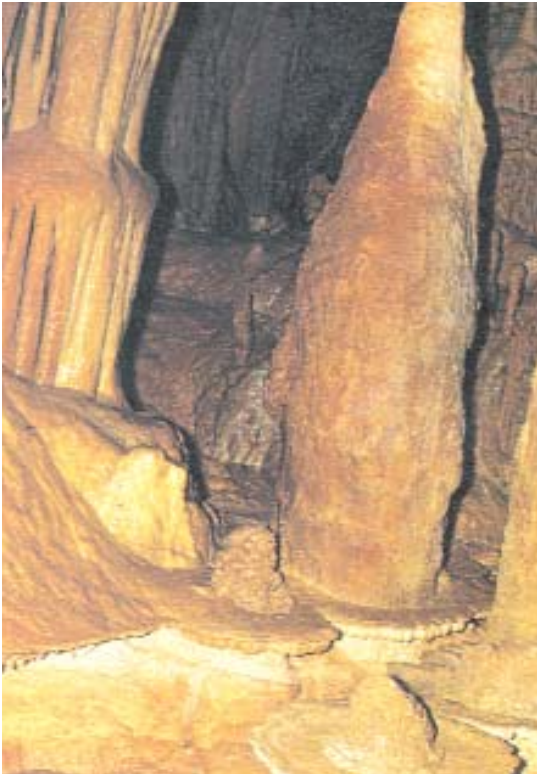
«ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ»

«Η μεγάλη ιστορική έκθεση “Αλέξανδρος 2000” του Ευθύμη Βαρλάμη, μετά τις παρουσιάσεις της στην Ελλάδα ξεκίνησε από τις 13 Μαρτίου την περιοδεία της στον κόσμο με πρώτο σταθμό την Αίγυπτο και συγκεκριμένα το Κάιρο. Αμέσως μετά μεταφέρθηκε στην Αλεξάνδρεια...» Με την ευκαιρία, λοιπόν, της έκθεσης στην Αλεξάνδρεια, οργανώθηκε ένα συναρπαστικό ταξίδι στη χώρα του Αλέξανδρου. Ένα ταξίδι στον χρόνο.

- Παρατήρησε τις δύο εικόνες του Αλέξανδρου και σύγκρινέ τις. Γιατί ο ζωγράφος φώτισε τα μάτια του; Τι θέλει να μας δείξει;

ΜΙΑ ΓΙΑΓΙΑ 200.000 ΧΡΟΝΩΝ !!!

ΣΤΙΣ ΚΟΚΚΙΝΕΣ ΠΕΤΡΕΣ

Το ταξίδι μας αρχίζει με την ιστορία μιας γιαγιάς 200.000 χρόνων!!! Σε μια σπηλιά, στις Κόκκινες Πέτρες, στα Πετράλωνα του νομού Χαλκιδικής, τριάντα περίπου χιλιόμετρα έξω από τη Θεσσαλονίκη, ανάμεσα σε ωραίους σταλακτίτες, βρέθηκε το κρανίο μιας γυναίκας που έζησε 350.000 έως 200.000 χρόνια πριν από μας. Κοντά της βρέθηκαν και ίχνη από φωτιά. Είναι η πιο αρχαία φωτιά που βρέθηκε στη γη μας μέχρι σήμερα.

Το κρανίο της γιαγιάς και το σπήλαιό της.

Η Μεγάλη Μπέρα. Μικρό άγαλμα γυναίκας από τη Νέα Νικομήδεια. Οι άνθρωποι λάτρευαν τη φύση και της έφτιαχναν αγάλματα.

Όρμος στην Χαλκιδική.

-Παιδιά, το σπήλαιο της γιαγιάς βρίσκεται στη χερσόνησο της Κασσάνδρας. Η χερσόνησος αυτή είναι μια από τις τρεις χερσονήσους της Χαλκιδικής. Μετά την εξερεύνησή μας στην ιστορία, τι λέτε να ξεκουραστούμε σε μια όμορφη παραλία, κάτω από ψηλά πεύκα ή σε ένα από τα γραφικά χωριά της περιοχής; Γιατί όχι και στα δύο...

- Έχεις συναντήσει σε άλλους πολιτισμούς τη Μεγάλη Μπέρα; Μπορείς να βρεις έργα σύγχρονων γλυπτών που να της μοιάζουν;

ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΑ ΜΕΡΗ ΟΠΟΥ ΕΖΗΣΑΝ ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΝΕΟΛΙΘΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Το 6.000 π.Χ. χτίζεται ένα από τα αρχαιότερα χωριά της Ευρώπης έξω από τη Βέροια, στη σημερινή Νέα Νικομήδεια. Τέτοια χωριά βρέθηκαν σε όλη τη Μακεδονία. Τότε ο άνθρωπος άρχισε να καλλιεργεί τη γη και να έχει κοντά του ζώα. Έφτιαχνε αγγεία, εργαλεία, κοσμήματα και ρούχα από δέρματα ζώων. Τα σπίτια του ήταν τετράγωνα ή έμοιαζαν με τραπέζι.

Αυτός ο τρόπος ζωής ξεκίνησε από την Ανατολή το 8.000 π.Χ. και έφτασε από την Κνωσό της Κρήτης στη Μακεδονία.

- Διάβασε στο χάρτη τα μέρη που βρέθηκαν προϊστορικά χωριά.

Νέα Νικομήδεια

Δακτύλιοι υφαντικής- Σπαγροί.

Ειδώλιο ζώου - Σπαγροί.

Πήλινο ομοίωμα σπιτιού.

Στο χωριό Περδίκκας, κοντά στην πόλη της Πτολεμαΐδας, οι ανθρωπολόγοι βρήκαν τα οστά ενός προϊστορικού ελέφαντα. Επίσης, στο Παλαιόκαστρο της Σιάτιστας βρέθηκε το πιο παλιό πέτρινο εργαλείο της Ελλάδας, που είναι 100.000 χρόνων. Με αυτό το εργαλείο ο άνθρωπος έκοβε το κρέας ή σε ώρα ανάγκης, πολεμούσε.

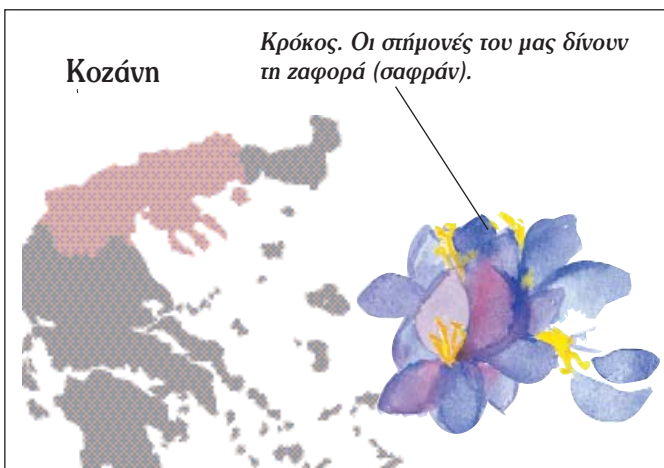
Λίθινο εργαλείο.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΥΤΑ, ΤΕΧΝΕΡΓΑ ΤΑ ΛΕΝΕ, ΓΙΑ ΝΑ ΔΟΥΝ:

- Από ποιο υλικό είναι φτιαγμένα.
- Από ποιες περιοχές και με ποιο τρόπο έπαιρναν οι άνθρωποι το υλικό αυτό.
- Τι έκαναν με τα εργαλεία αυτά. Πώς κατασκεύαζαν τα εργαλεία τους, δηλαδή με ποιες τεχνικές.

- Εικοσιοχτώ χλμ. από την Κοζάνη βρίσκεται η Σιάτιστα, όπου ανακαλύφθηκε το λίθινο εργαλείο. Στην πορεία μας παιδιά, ξεκουραστήκαμε στην πόλη της Κοζάνης που είναι η πρωτεύουσα του νομού, με τις πολλές εκκλησίες και τα αρχοντικά. Στην κωμόπολη Βελβεντός που είναι χτισμένη ανάμεσα σε πλατάνια, λεύκες, ροδακινιές και φουντουκιές κοντά στον ποταμό Αλιάκμονα, κάναμε μια δεύτερη στάση. Από εκεί ξεκινήσαμε να δούμε και άλλα παραδοσιακά χωριά.

Άποψη από την πόλη της Κοζάνης.

Η προϊστορία χωρίς λόγια.

- Τι λες να έτρωγαν οι άνθρωποι στα προϊστορικά χωριά; Τι ζώα έτρεφαν;
- Παρατήρησε το σκίτσο και πες με δικά σου λόγια την ιστορία.

Νόμισμα με το κεφάλι του Ηρακλή.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΝ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΟΥΝ ΔΩΡΑ

Οι Έλληνες έφτασαν στην αρχαία Μακεδονία μεταξύ 2.300-1.900 π.Χ. και ονομάζονταν «Μακεδνοί», δηλαδή Μακεδόνες. Το όνομα αυτό το αναφέρει πρώτος ο ιστορικός Ηρόδοτος και σημαίνει μακρύς, περήφανος. Ήταν κι αυτοί Δωριείς και είχαν ήρωά τους τον Ηρακλή.

Κοντά στην αρχαία Πέλλα, όπου γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος, ήρθαν, το 1400 π.Χ. και αρχαίοι Κρητικοί. Εκεί οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν το σύμβολο του Μινωικού πολιτισμού, το διπλό πέλεκυ. Βρήκαν και αγγεία που έμοιαζαν με αυτά που έφτιαχναν στην Αθήνα, τη Θεσσαλία, την Κόρινθο και τις Κυκλάδες.

Διπλός πέλεκυς από τους τάφους των προγόνων του βασιλιά Φιλίππου και του Αλέξανδρου.

Στην αρχή, οι Έλληνες όταν ταξίδευαν αντάλλασσαν προϊόντα και διάφορα αντικείμενα σαν δώρα. Αργότερα χρησιμοποίησαν τα νομίσματα. Η Μακεδονία που ήταν το βορειότερο ελληνικό κράτος είχε αρχηγό βασιλιά. Άρχισε να μεγαλώνει από τον 7ο π.Χ. αιώνα και μετά.

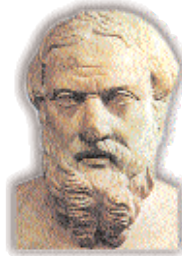
Ένας κούρος από το Κιλκίς του 6ου αιώνα π.Χ.

- Παιδιά, στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης του Κιλκίς βρίσκεται το άγαλμα του κούρου. Μην ξεχάσετε να σταματήσετε στη Λίμνη Δοϊράνη, με το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της, και ν' ανεβείτε στο βουνό Πάικο με τα όμορφα χωριά.

- Τι λες να ήταν ο νέος αυτός; Αθλητής ή κυνηγός;

Ο Ηρόδοτος, ο ιστορικός, ταξίδεψε στην Μακεδονία, όπως και ο Ευριπίδης που έζησε εκεί για δύο χρόνια και έγραψε δυο από τις τραγωδίες του. Πολλά αγγεία από τη Μακεδονία είναι στολισμένα με σκηνές από παραστάσεις έργων του.

Ο ιστορικός Ηρόδοτος.

Στη μακεδονική γη έχτισαν αποικίες οι αρχαίοι Αθηναίοι, την Όλυνθο και την Αμφίπολη.

Η Όλυνθος, στη μεσαία χερσόνησο της Χαλκιδικής, τη Σιθωνία, είναι από τις λίγες πόλεις της αρχαίας Ελλάδας που είχαν ωραία ρυμοτομία.

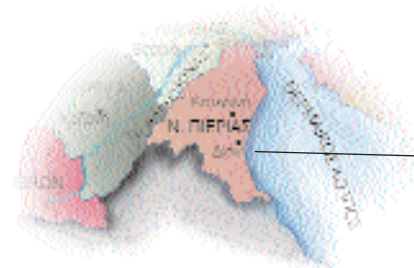
Μακεδονικό αγγείο με σκηνές από ένα έργο του τραγικού ποιητή Ευριπίδη.

Αμφίπολη

Αρχαία Όλυνθος

Δίον

Αρχαιότητες στο Δίον της Πιερίας.

Κόρη από το Δίον του 5ου αιώνα π.Χ.

Η άλλη αποικία που ίδρυσαν οι Αθηναίοι, η Αμφίπολη, βρίσκεται στο νομό Σερρών. Εδώ, κοντά στη γέφυρα του Στρυμόνα, οι φίλοι μας συνάντησαν το περίφημο Λιοντάρι της Αμφίπολης.

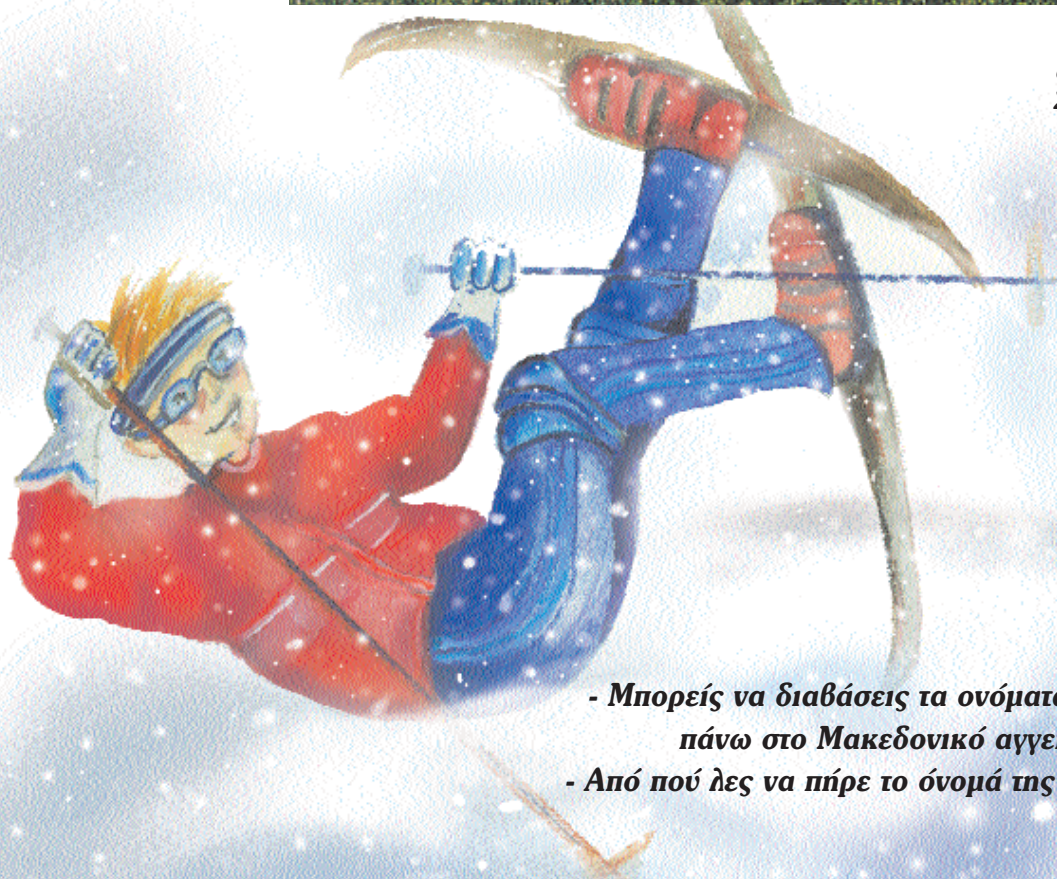

Ο φιλόσοφος Αριστοτέλης.

Στη Μακεδονία, στα Στάγिरα της Χαλκιδικής, γεννήθηκε και ο φιλόσοφος Αριστοτέλης. Ήταν δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Επίσης στη Μακεδονία βρίσκεται το μεγάλο βουνό Όλυμπος, που ήταν η κατοικία των αρχαίων ελληνικών θεών. Δίπλα του στέκονται τα Πιέρια όρη, η κατοικία των Μουσών.

Αρκετά κουράστικες από το ταξίδι, ώρα για... σκι! Στη φωτογραφία ο Όλυμπος χιονισμένος.

- Μπορείς να διαβάσεις τα ονόματα που είναι γραμμένα πάνω στο Μακεδονικό αγγείο; Τι ξέρεις γι' αυτά;
- Από πού λες να πήρε το όνομά της η αρχαία πόλη Δίον;

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΕΣ: ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ 18.000 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΩΝ

Το 359 π.Χ. έγινε βασιλιάς της Μακεδονίας ο Φίλιππος Β΄.

Αυτός όπλισε τον μακεδονικό στρατό, τη γνωστή μακεδονική φάλαγγα, με ένα πολύ μακρύ δόρυ, τη σάρισα. Μετά από αγώνες

μπόρεσε και ένωσε όλους τους Έλληνες

με κοινή ειρήνη για να αντιμετωπίσει τους Πέρσες, που είχαν κάνει πολλές λεηλασίες στην Ελλάδα.

Τον δολοφόνησαν όμως και το σχέδιό του πραγματοποίησε ο γιος του Αλέξανδρος Γ΄ (336-323 π.Χ.), γνωστός στην ιστορία ως Μέγας Αλέξανδρος.

Μπέρα του Μ. Αλέξανδρου ήταν η Ολυμπιάδα.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

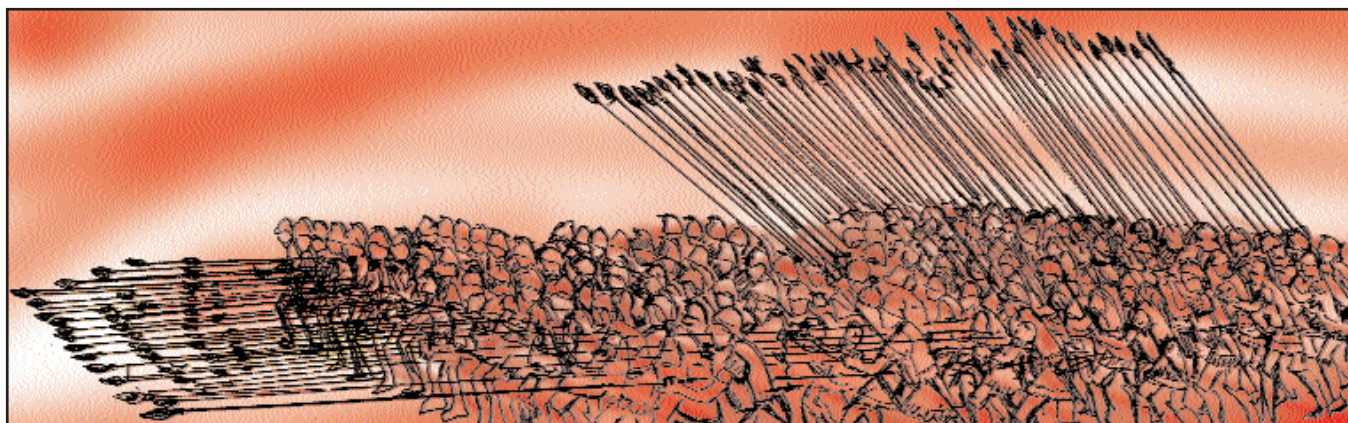

Ο Μ. Αλέξανδρος, αφού έγινε αρχηγός των Ελλήνων, ξεκίνησε την πορεία του το 334 π.Χ. καβάλα πάνω στο Βουκεφάλα, το αγαπημένο του άλογο.

Προχώρησε 18.000 χιλιόμετρα μέσα στην Ασία.

Το 324 π.Χ. όταν έφτασε στα βάθη της Ασίας, η μεγάλη πορεία του είχε ολοκληρωθεί. Το κράτος που δημιούργησε έφτανε από την Αίγυπτο μέχρι τον

Η μακεδονική φάλαγγα.

Ινδό ποταμό. Παντού έχτισε νέες πόλεις. Οι ιστορικοί και οι αρχαιολόγοι έχουν βρει 16 Αλεξάνδρειες. Στις πόλεις αυτές ο ελληνικός πολιτισμός όχι μόνο έδωσε αλλά και πήρε πολλά στοιχεία από τους ντόπιους πολιτισμούς. Το 323 π.Χ. όμως, ο Αλέξανδρος αρρώστησε ξαφνικά και πέθανε.

Μετά το θάνατό του το μεγάλο κράτος του χωρίστηκε σε μικρότερα κράτη από τους διαδόχους του.

Η σάρισα.

Στην εικόνα βλέπεις μια περσική μικρογραφία που δείχνει τον Αλέξανδρο να στέκεται μπροστά στο «δέντρο που μιλά».

- Ο Αλεξανδρινός ποιητής Κ. Καβάφης σε ένα ποιήμα του, με τίτλο «Στα 200 π.Χ.» μας μιλάει για την εκστρατεία του Μέγα Αλέξανδρου.

Μπορείς να βρεις το ποίημα και να το διαβάσεις στην τάξη σου;

- Υπάρχουν σήμερα σημαντικοί Έλληνες ποιητές και συγγραφείς στη χώρα που κατοικείς; Βρες περισσότερες πληροφορίες χρησιμοποιώντας και το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία», και παρουσιάσε τις στην τάξη.

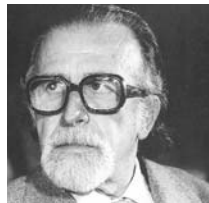
- Μπορείς να βρεις στοιχεία για τον πολιτισμό των Περσών και των Ινδών; Αν θες ζωγράφισε το «Δέντρο που μιλά»...

- Ο Μ. Αλέξανδρος μόνο καλά έφερε με τις εκστρατείες του;

Η ΙΕΡΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΨΗΦΙΔΩΤΟ ΠΟΥ ΜΙΛΑΕΙ

«Και τότε είδαμε κάτι που ήταν αδύνατο να φανταστώ: μια ολόχρυση λάρνακα... με ένα ανάγλυφο αστέρι στο κάλυμμά της. Τη βγάλαμε από τη σαρκοφάγο... και την ανοίξαμε. Τα μάτια όλων άνοιξαν διάπλατα και η αναπνοή μας είχε κοπεί...».

Μανόλης Ανδρόνικος.
Ο αρχαιολόγος που έφερε στο φως τους θησαυρούς της Βεργίνας.

Το 1977, ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος, ανακάλυψε τους βασιλικούς τάφους στη Βεργίνα, την πρώτη πρωτεύουσα της Μακεδονίας, που λεγόταν Αιγές. Ο ένας τάφος υποστήριξε ότι ήταν του πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του βασιλιά Φιλίππου Β'. Ο μικρότερος ανήκε σε κάποιο πρίγκιπα και ο τρίτος σε μια γυναίκα.

Η χρυσή λάρνακα που είχε τα οστά του Φιλίππου.

Βεργίνα

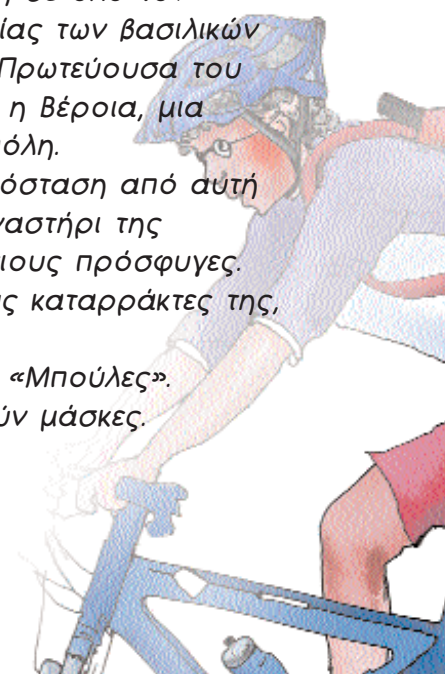
Οι Μπούλες.

Παναγίας Σουμελά, χτισμένο από Πόντιους πρόσφυγες. Στη Νάουσα, που είναι γνωστή για τους καταρράκτες της, αξίζει να πάτε στις απόκριες και να δείτε τον αποκριάτικο χορό, τις «Μπούλες». Είναι χορός από τσολιάδες που φορούν μάσκες. Καταπληκτικό θέαμα!!!

- Στο νομό Ημαθίας, παιδιά, επισκεφθήκαμε τη Βεργίνα, που έγινε γνωστή σε όλο τον κόσμο εξαιτίας των βασιλικών της τάφων. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Βέροια, μια σύγχρονη πόλη.

Σε μικρή απόσταση από αυτή είναι το μοναστήρι της

Ο Αλέξανδρος.

Αρχαία Πέλλα.

Στη δεύτερη πρωτεύουσα της Μακεδονίας, την Πέλλα, βρέθηκαν επίσης αρχαίοι ναοί, ανάκτορα και πολυτελή σπίτια με όμορφα ψηφιδωτά δάπεδα του 4ου π.Χ. αιώνα. Ο βασιλιάς Αρχέλαος, όταν έχτισε το νέο του παλάτι κάλεσε τον μεγαλύτερο ζωγράφο της εποχής, τον Ζεύξη, για να το διακοσμήσει.

Το ψηφιδωτό από την αρχαία Πέλλα που σου μιλάει από μόνο του.

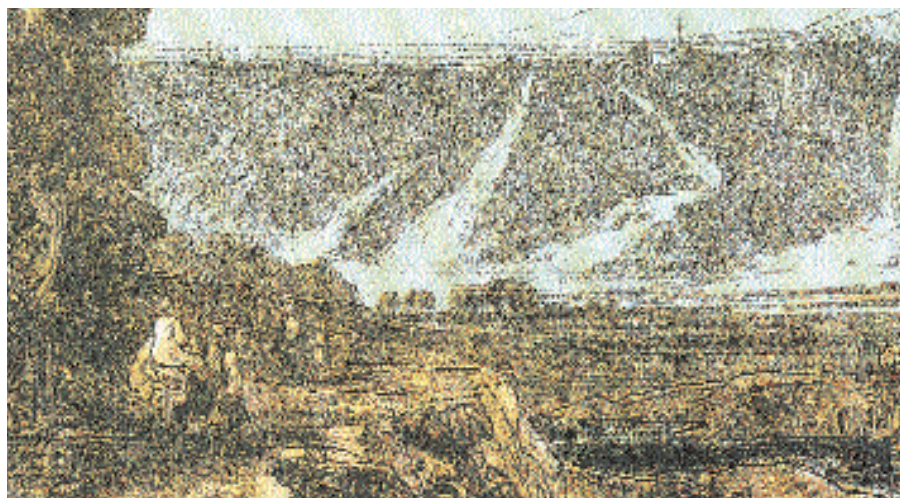

Αρχαία Πέλλα

Οι καταράκτες της Έδεσσας σε παλιά γκραβούρα.

Οι καταράκτες της Έδεσσας.

- Διάβασε τα λόγια του Μανόλη Ανδρόνικου. Εσύ πώς θα ένιωθες αν ήσουν στην θέση του;
- Τι μας λέει το ψηφιδωτό από την αρχαία Πέλλα;

ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΧΕΙ ΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΓΑΜΟ

Θα είναι χαρά μας εάν τιμήσετε με την παρουσία σας το γάμο μας που θα τελεστεί την 12η Αρτεμισίου και ώραν Θ' στο ιερό τέμενος της Αφροδίτης στη Βεργίνα (πρώην Αιγές).

Διόνυσος και Αριάδνη

Μετά την τελετή θα ακολουθήσει συμπόσιο (κοινώς τρικούβερο γλέντι) με άφθονο νέκταρ και εκλεκτή αμβροσία.

Ο κρατήρας από το Δερβένι. Στο κέντρο του κρατήρα ο Διόνυσος και η Αριάδνη.

Το 1962 στο Δερβένι, μια περιοχή λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Θεσσαλονίκη, οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν μια σειρά από τάφους του 4ου π.Χ. αιώνα. Ο μεγάλος ορειχάλκινος κρατήρας, που βρέθηκε σε έναν από τους τάφους αυτούς, παριστάνει στο κέντρο το νεαρό Διόνυσο και δίπλα του την Αριάδνη με το πέπλο της. Είναι μια τελετή γάμου. Γύρω από το ζευγάρι η διονυσιακή συντροφιά, ο θίασος, με τις Μαινάδες και τους Σιληνούς χορεύουν μισοζαλισμένοι από το κρασί και τραγουδούν. Στο γάμο έχουν καλέσει και τον Ηρακλή.

- Πώς παριστάνει τον Διόνυσο ο Μιχαήλ Άγγελος;
- Τι σημαίνει η λέξη «κρατήρας»;
- Ρώτησε έναν κληρικό για το πού και το πώς χρησιμοποιείται το κρασί στην Εκκλησία.
- Σημείωσε πάνω σε ένα παγκόσμιο χάρτη τα μέρη όπου άνηψε η αμπελουργία.

Ο Διόνυσος του Μ. Άγγελου.

Το κρασί έχει μεγάλη ιστορία. Αποτελεί στοιχείο και σύμβολο στη θρησκεία πολλών πολιτισμών. Από την 3η χιλιετία οι Αιγύπτιοι φύτευαν αμπελία, ενώ οι Κινέζοι το γνώριζαν από πιο πριν. Οι Έλληνες υπήρξαν οι πρωτοπόροι της Ευρώπης. Οι Ρωμαίοι συνέβαλαν και αυτοί στη διάδοση της αμπελουργίας. Οι Αιγύπτιοι το απέδιδαν στον Όσιρη ενώ οι Έλληνες στο Διόνυσο.

ΓΑΜΟΙ ΚΑΙ ΓΛΕΝΤΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

- Παιδιά, εμένα ο γάμος του Διόνυσου και της Αριάδνης μου θύμισε το γάμο της θείας μου στη Νέα Υόρκη.

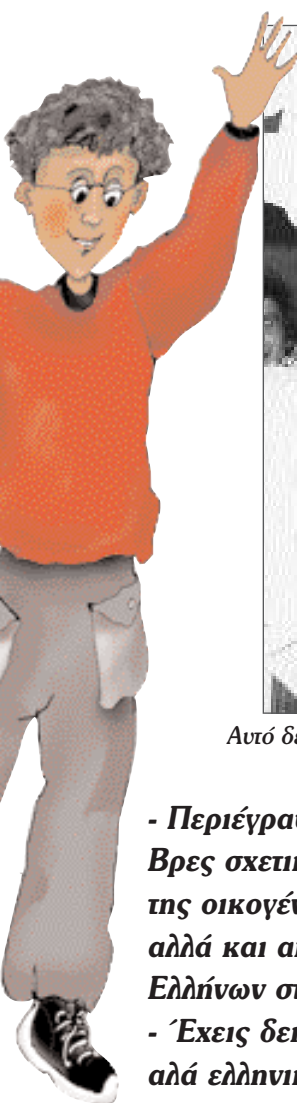
- Έτσι είναι Στηβ. Οι Έλληνες του κόσμου διατηρούν τα ήθη και τα έθιμά τους, από τις πρώτες τους εγκαταστάσεις στις «νέες πατρίδες» τους, έως και σήμερα. Σε κάθε παροικία, ξεχωριστή θέση στη ζωή των Ελλήνων έχουν τα γλέντια του γάμου, τα τραπέζια και οι χοροί.

Ελληνικός γάμος από τους πρώτους Έλληνες που πήγαν στην Αφρική.

Γαμήλιο γλέντι. Στα γαμήλια γλέντια ήταν πολλές φορές καλεσμένοι όλοι οι Έλληνες της περιοχής και διασκεδάζαν μέχρι το πρωί (Γερμανία).

Αυτό δεν μπορούν να το κάνουν πολλοί... (Αγγλία).

- Περιέγραψε έναν γάμο στην παροικία. Βρες σχετικές εικόνες από τα άλμπουμ της οικογένειάς σου και των συγγενών σου, αλλά και από το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία».
- Έχεις δει την ταινία του Τζόελ Ζουίκ «Γάμος αλλά ελληνικά» (My big fat greek wedding);

ΜΗ ΜΟΥ ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΑΡΑΤΤΕ!

Μετά τον Μέγα Αλέξανδρο η ζωή των ανθρώπων σε όλες τις ελληνικές περιοχές άλλαξε. Πολλοί κάτοικοι έγιναν μετανάστες και πήγαν να ζήσουν στις νέες πόλεις της Ασίας. Πίστευαν πως εκεί θα εύρισκαν καλύτερη ζωή. Στις πόλεις αυτές δεν ζούσαν μόνο Έλληνες, αλλά και άλλοι λαοί. Αυτοί εκτός από τη γλώσσα τους μιλούσαν και την ελληνική που ήταν η κοινή γλώσσα για όλους.

Οι διάδοχοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου που μοιράστηκαν το κράτος του ήθελαν να κάνουν τις πόλεις τους πνευματικά και καλλιτεχνικά κέντρα. Για το λόγο αυτό κάλεσαν κοντά τους σπουδαίους επιστήμονες, καλλιτέχνες και αρχιτέκτονες.

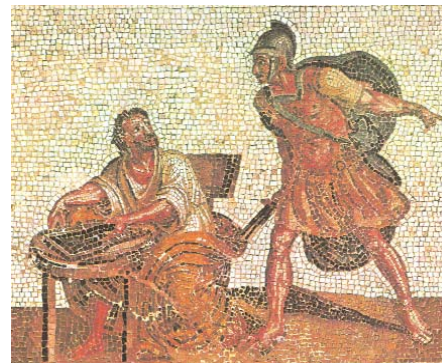

Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας.

Τα κτίρια και τα αγάλματα που έφτιαξαν ήταν θαυμάσια, όπως ο Φάρος της Αλεξάνδρειας, ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου.

Αυτός είναι ένας μικρός πίνακας που έγραφαν τα παιδιά της ηλικίας σου όταν πήγαιναν στο σχολείο την ελληνιστική εποχή (323-30 π.Χ.).

Η σκηνή με το στρατιώτη και τον Αρχιμήδη.

Τότε έζησαν και έγραφαν σπουδαία έργα δύο μεγάλοι μαθηματικοί: ο Αρχιμήδης από τις Συρακούσες και ο Αρίσταρχος ο Σάμιος. Γνωστή στην ιστορία έχει μείνει η απάντηση του Αρχιμήδη στο Ρωμαίο στρατιώτη που, διακόποντας τη μελέτη του, απειλούσε να τον σκοτώσει: «Μη μου τους κύκλους τάραττε». Ο Αρίσταρχος ο Σάμιος ανακάλυψε ότι η γη και οι πλανήτες περιστρέφονται γύρω από τον Ήλιο, πολύ πριν από τον Κοπέρνικο.

- **Συζήτησε με τους συμμαθητές σου για τους μετανάστες στα χρόνια μετά τον Μ. Αλέξανδρο, τα ελληνιστικά, και ζήτησε από τους γονείς σου ή τους παππούδες σου να σου διηγηθούν τη δική τους ιστορία, όταν αυτοί έγιναν μετανάστες.**
- **Μήπως έχεις ακούσει από τον παππού ή τη γιαγιά σου, αν χρησιμοποιούσαν την εποχή που πήγαιναν αυτοί σχολείο μικρό πίνακα; Αν όχι, ρώτησέ τους.**
- **Μπορείς να βρεις ποια είναι τα άλλα έξι θαύματα του αρχαίου κόσμου;**
- **Βρες πληροφορίες για τη ζωή του Αρχιμήδη και του Αρίσταρχου και παρουσίασέ τις στην τάξη σου.**

ΕΝΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ 14 ΧΡΟΝΩΝ!

Από το 148 π.Χ. μέχρι τον 3ο μ.Χ. αιώνα, η Μακεδονία ήταν επαρχία των Ρωμαίων στην Ανατολή με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη. Τότε, όπως είδαμε στο προηγούμενο ταξίδι μας, κατασκευάστηκε και ο μεγάλος δρόμος, η Εγνατία οδός, που είχε 792 χιλιόμετρα και ένωνε πολλές πόλεις από την Αδριατική μέχρι τη Θράκη. Περνούσε από την Ηράκλεια, την Έδεσσα, την Πέλλα, τη Θεσσαλονίκη και έφτανε μέχρι τον Έβρο.

Ο Αλέξανδρος Σεβήρος.

Σ' ένα ανάγλυφο που βρέθηκε τον 3ο μ.Χ. αιώνα στη Μακεδονία, εικονίζεται μια επαμελής οικογένεια. Το ανάγλυφο αυτό θα το βρεις στη Φλώρινα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

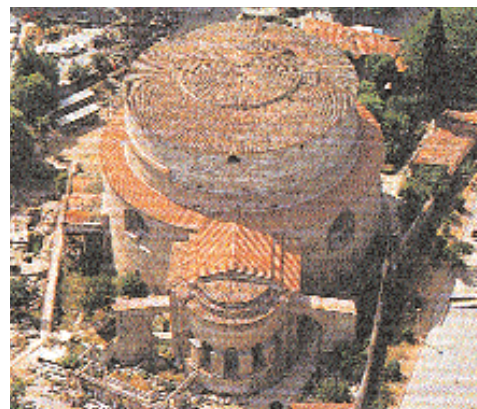

Το αρχαιολογικό μουσείο της Θεσσαλονίκης.

- Παιδιά, σπουδαία πόλη της Μακεδονίας την περίοδο αυτή ήταν η Θεσσαλονίκη. Σήμερα στο αρχαιολογικό της μουσείο βρίσκεται η προτομή του Αλέξανδρου Σεβήρου (222-235 μ.Χ.), του παιδιού που έγινε αυτοκράτορας στα 14 χρόνια του και του άρεσε πολύ να διαβάζει τα έργα του Πλάτωνα.

- Παρατηρώντας τα πρόσωπα στο ανάγλυφο, προσπάθησε με βάση το μέγεθος να πεις ποιο μέλος της οικογένειας νομίζεις ότι είναι το καθένα;
- Πώς σου φαίνεται το ύφος του νεαρού αυτοκράτορα; Τι θα έκανες εσύ αν γινόσουν ένας μικρός αυτοκράτορας;

- Στην πόλη της Θεσσαλονίκης είδαμε το δάσος του Σέιχ-Σου, τον Χορτιάτη, το Πανόραμα, τον Θερμαϊκό κόλπο, κ.ά. Επισκεφθήκαμε τις τρεις Πινακοθήκες της, το Τεχνικό της Μουσείο και παρακολουθήσαμε την παράσταση στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδας. Πόσα μάθαμε! Στο τέλος της βόλτας μας, «νόστιμη» έκπληξη ήταν για μας οι λιχουδιές της πόλης... «υποβρύχια», παστέλια, τυρόπιτες και γλυκίσματα. Μάθαμε πως από τα βυζαντινά χρόνια στη Μακεδονία έφτιαχναν τέτοια γλυκά και τα έλεγαν «σησαμάτα» και «πλακόπιτες τετυρωμένες»... Άκου «πλακόπιτες», χα χα χα!!

Η Ροτόντα στη Θεσσαλονίκη.

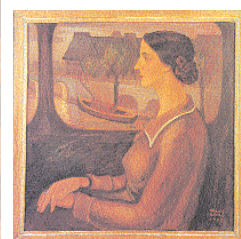
Ένα «Υποβρύχιο».

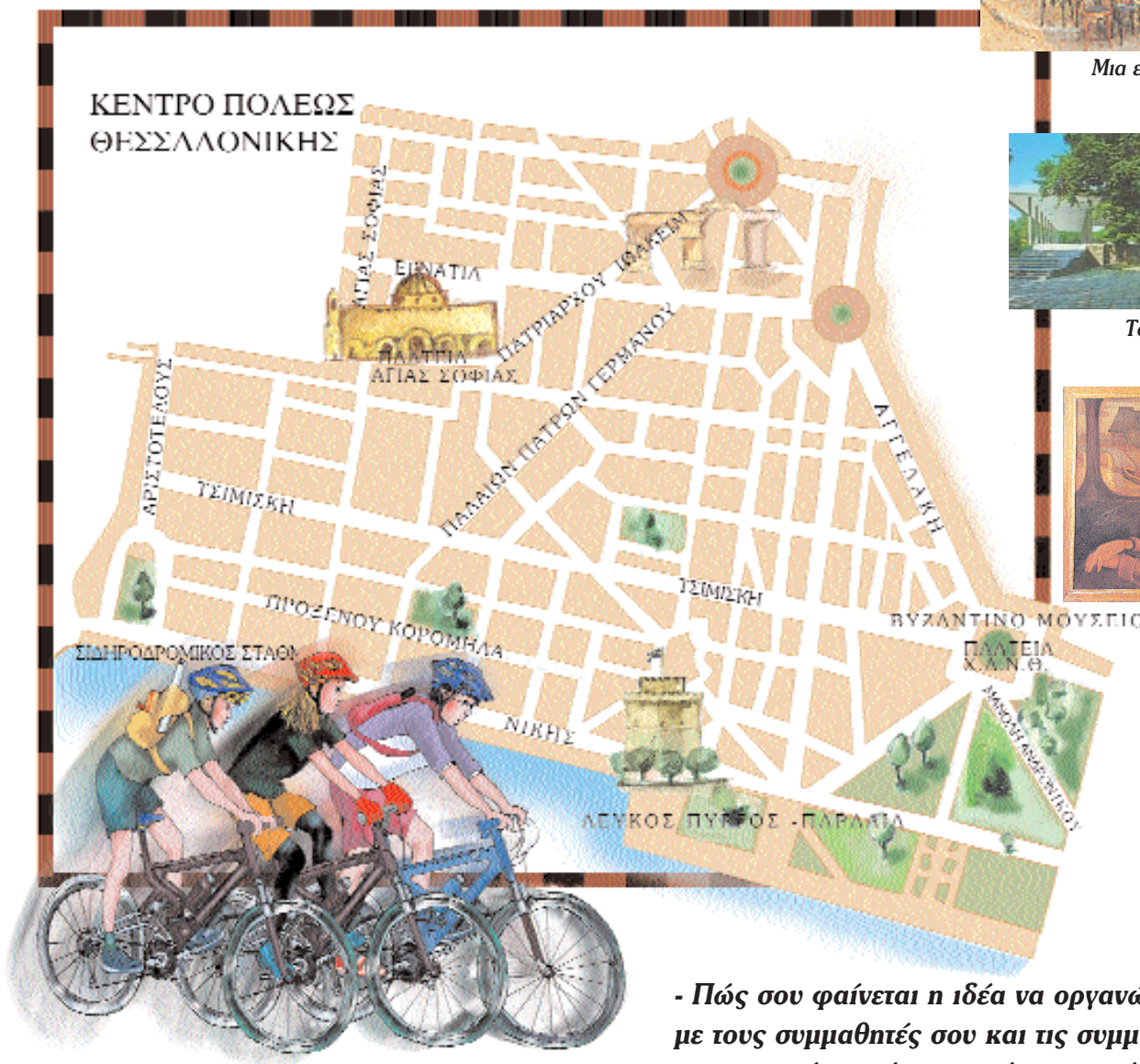
Μια εμπορική γωνιά της πόλης.

Το αρχαιολογικό μουσείο.

Από την πινακοθήκη της πόλης.

- Πώς σου φαίνεται η ιδέα να οργανώσεις μαζί με τους συμμαθητές σου και τις συμμαθήτριές σου την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο;

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Περνάμε τώρα στα Βυζαντινά χρόνια (4ος μ.Χ. αιώνας-1.453 μ.Χ.) και ταξιδεύουμε από τη Ρωμαϊκή στη Βυζαντινή Μακεδονία. Εδώ συναντάμε ένα χαρακτηριστικό οικοδόμημα, το «σήμα κατατεθέν» της περιόδου αυτής, που είναι η βασιλική. Τότε η Μακεδονία ήταν ένα σημαντικό τμήμα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας που απλωνόταν γύρω από τη Μεσόγειο.

Η αψίδα του Ρωμαίου αυτοκράτορα Γαλέριου στη Θεσσαλονίκη. Αφηγείται τον θρίαμβο και τις περιπέτειές του με τους Πέρσες.

Το 395 μ.Χ. η παλιά Ρωμαϊκή αυτοκρατορία χωρίζεται σε δύο μεγάλα τμήματα: σε ανατολικό και σε δυτικό. Η Θεσσαλονίκη έγινε η δεύτερη μεγάλη πόλη του ανατολικού τμήματος της αυτοκρατορίας. Έτσι, όλα όσα έγιναν στο Βυζάντιο αφορούν και τη Μακεδονία, αλλά και όσα έγιναν στη Μακεδονία αφορούν και το Βυζάντιο.

Η αρχαία πόλη των Φιλίππων.

Η βυζαντινή αυτή μικρογραφία παρουσιάζει τον Αλέξανδρο να οδηγεί τη μητέρα του Ολυμπιάδα στον πατέρα του, το Φίλιππο Β'. Και στο Βυζάντιο ο Αλέξανδρος συνέχισε να είναι ένας θρύλος.

- Πώς παρουσιάζεται ο Αλέξανδρος, ο Φίλιππος και η Ολυμπιάδα στη βυζαντινή μικρογραφία; Τι ρούχα φοράνε; Τα χτίσματα που είναι πίσω τους είναι αρχαία ή βυζαντινά;
- Παρατήρησε στον χάρτη και συζήτησε στην τάξη σου την σπουδαία θέση που είχε το Βυζάντιο, αλλά και η Θεσσαλονίκη στη βυζαντινή αυτοκρατορία.

Η ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΕΜΟΙΑΖΕ ΜΕ ΑΛΟΓΟ

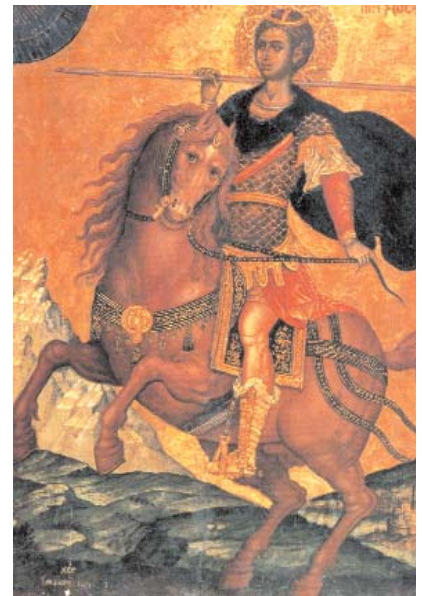
Η Μακεδονία ήταν από τις πρώτες περιοχές στην Ευρώπη όπου μεταδόθηκε ο Χριστιανισμός. Η αρχαία πόλη των Φιλίππων ήταν ο πρώτος σταθμός του Αποστόλου Παύλου στην Ελλάδα.

Τα ερείπια της αρχαίας πόλης των Φιλίππων, βρίσκονται στο νομό Καβάλας. Οι Φράγκοι την ονόμασαν Cavalo, επειδή τους θύμιζε άλογο. Στην πόλη αυτή είναι εντυπωσιακά τα τείχη στο Βυζαντινό Κάστρο και οι Καμάρες-το υδραγωγείο του Σουλειμάν του Μεγαλοπρεπή.

Η πόλη της Καβάλας με το Βυζαντινό κάστρο της.

Στην αρχαία πόλη των Φιλίππων βρίσκονται δύο παλαιοχριστιανικές βασιλικές.

Ο Άγιος Δημήτριος, ο οποίος μαρτύρησε όταν ήταν αυτοκράτορας ο Γαλέριος, έγινε προστάτης άγιος της Θεσσαλονίκης. Εικόνα του Εμμανουήλ Τζάνε (1672).

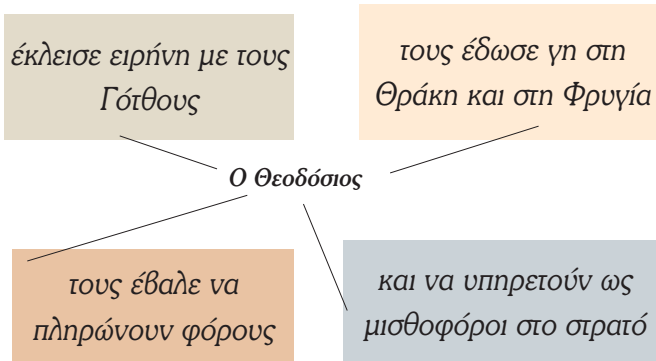
- Ρώτισε τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου που κατάγονται από τη Μακεδονία να σου πούν αν γνωρίζουν και άλλους Αγίους προστάτες άλλων πόλεων της Μακεδονίας.
- Στην εικόνα του Τζάνε ποιος είναι μεγαλύτερος, το άλογο ή ο Άγιος; Γιατί τους ζωγράφησε έτσι ο καλλιτέχνης, τι ήθελε να δείξει;

Ο Θεοδόσιος.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΓΓΝΩΜΗ

Τον 4ο και τον 5ο αι. μ.Χ. το δυτικό τμήμα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας κυριεύτηκε από διάφορους λαούς (Γότθους και Ούννους), ενώ το ανατολικό οργανώθηκε καλύτερα. Η Θεσσαλονίκη και η Κωνσταντινούπολη οχυρώνονται τώρα από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο με νέο τείχος. Η Θεσσαλονίκη συνδέθηκε στενά με τη ζωή του αυτοκράτορα Θεοδοσίου.

Τα βυζαντινά τείχη της Κωνσταντινούπολης.

Το 390 μ.Χ. ο Θεοδόσιος ήταν στην Ιταλία και οι Θεσσαλονικείς επιτέθηκαν στους Γότθους στρατιώτες που υπηρετούσαν στην πόλη τους. Τότε ο αυτοκράτορας έστειλε διαταγή να θανατωθούν οι Θεσσαλονικείς στον Ιππόδρομο. Όταν άλλαξε απόφαση, αυτή έφτασε αργά και πολλοί άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Ο αυτοκράτορας υποχρεώθηκε τότε από τον επίσκοπο να ζητήσει δημόσια συγγνώμη.

Τα βυζαντινά τείχη της Θεσσαλονίκης.

Ο ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΤΘΟΥΣ:

«ΠΟΙΟ ΛΟΙΠΟΝ ΗΤΑΝ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ; ΝΑ ΓΕΜΙΣΟΥΜΕ ΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕ ΝΕΚΡΟΥΣ Ή ΜΕ ΓΕΩΡΓΟΥΣ; ΝΑ ΤΗ ΔΕΙΞΟΥΜΕ ΓΕΜΑΤΗ ΜΕ ΤΑΦΟΥΣ Ή ΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ; ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΓΗ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑ Ή ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΜΕΝΗ; ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΤΡΑΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥΣ Ή ΤΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ; ΜΑΘΑΙΝΩ... ΟΤΙ ΚΑΝΟΥΝ ΤΩΡΑ ΤΑ ΣΠΑΘΙΑ ΤΟΥΣ ΔΡΕΠΑΝΙΑ. ΚΑΙ ΟΤΙ... ΑΦΟΣΙΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ».

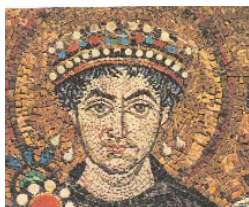
Θεμίστιος, «Λόγος Χαριστήριος», 211.

- Διάβασε τι είπε ο Θεοδόσιος όταν έκλεισε ειρήνη με τους Γότθους.

Πώς κρίνεις τα λόγια του;

- Προτεινόμενη δραματοποίηση: «Τα λάθη και η συγγνώμη» με τους δασκάλους μου, τους συμμαθητές μου, τους γονείς μου.

- Μπορεί ένας αρχηγός κράτους να ζητάει συγγνώμη; Είναι αρκετό αυτό;

Ο Ιουστινιανός.

ΝΕΑΡΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Με τον Ιππόδρομο συνδέθηκε και το όνομα ενός άλλου βυζαντινού αυτοκράτορα, του Ιουστινιανού. Ο Ιουστινιανός το 532 μ.Χ. αντιμετώπισε μια επανάσταση που ξεκίνησε από έναν αγώνα στον Ιππόδρομο. Η επανάσταση αυτή έμεινε γνωστή στην ιστορία ως «Στάση του Νίκα». Αργότερα ξεκίνησε το πρόγραμμά του με σκοπό να οχυρώσει τις πόλεις και να χτίσει νέα τείχη.

Επίσης, ο Ιουστινιανός τακτοποίησε τους Νόμους. Τα διατάγματά του (534 μ.Χ.) τα ονόμασε «Νεαρές» και τα έγραψε στα ελληνικά για να τα καταλαβαίνει ο λαός. Μετά τον Ιουστινιανό κι άλλοι βυζαντινοί αυτοκράτορες προσπάθησαν να ρυθμίσουν ακόμα καλύτερα τα θέματα της νομοθεσίας. Μετά απ' αυτούς, οι Μακεδόνες αυτοκράτορες, με πρώτο τον Βασίλειο Α' τον Μακεδόνα (867-886 μ.Χ.), φτιάχνουν νόμους που είναι επηρεασμένοι από τους κώδικες του Ιουστινιανού και ιδιαίτερα τις «Νεαρές».

Άλλοι σπουδαίοι Μακεδόνες αυτοκράτορες ήταν: ο Νικηφόρος Φωκάς (963-969), ο Ιωάννης Τσιμισκής (969-976) και ο Βασίλειος Β' (976-1025). Η περίοδος αυτή (δύο περίπου αιώνες) θεωρείται η πιο ένδοξη του Βυζαντίου. Στην περίοδο αυτή το εμπόριο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας βοήθησε πολύ ο θαλάσσιος δρόμος του βόρειου Αιγαίου με κύρια λιμάνια: τη Θάσο, τη Νεάπολη και τη Θεσσαλονίκη.

Ο Ιππόδρομος της Κωνσταντινούπολης χωρούσε 40.000 θεατές. Ανάγλυφη παράσταση θηριομαχιών, Ζυρίχη, Ελβετικό Μουσείο.

ΤΟ «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟ» ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Β' :

«...ΕΒΓΑΛΕ ΔΙΑΤΑΓΗ ΟΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ
ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ ΝΑ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ»

Ιωάννης Σκυλίτζης,
«Σύνοψις Ιστοριών».

- Με τη βοήθεια του/της δασκάλου/ας σας βρείτε περισσότερα στοιχεία για τη «Στάση του Νίκα». Ένας αθλητικός αγώνας μπορεί να έχει και πολιτικές συνέπειες;
- Τι όριζε το «αλληλέγγυον» του Βασιλείου Β' και ποιοί ήταν οι δυνατοί;

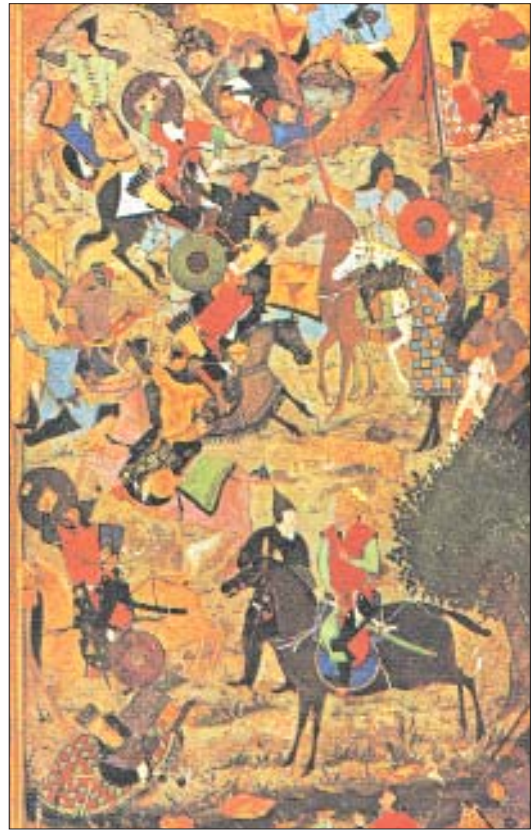
Το «υγρό πυρ».

Από τον 7ο αιώνα μέχρι το 1204, ο πιο σημαντικός αυτοκράτορας της περιόδου ήταν ο Ηράκλειος και το πιο σημαντικό γεγονός η εμφάνιση των Αράβων. Οι Άραβες κατέλαβαν τη Θεσσαλονίκη το 904 και πολιορκήσαν την Κωνσταντινούπολη για πέντε χρόνια. Οι Βυζαντινοί χρησιμοποίησαν το υγρό πυρ, ένα νέο όπλο, και νίκησαν τους Άραβες. Έχασαν όμως αρκετά εδάφη. Την εποχή των Αράβων έγιναν γνωστοί και οι Ακρίτες, οι φρουροί των συνόρων που φύλαγαν το Βυζάντιο απ' τους εχθρούς του. Ο πιο γνωστός Ακρίτας ήταν ο Βασίλειος Διγενής.

Ο Βασίλειος Διγενής Ακρίτας.

ΤΟ «ΥΓΡΟ ΠΥΡ»

Οι Άραβες πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη.

Το πρώτο γραπτό μνημείο της νεοελληνικής φιλολογίας είναι το έπος του Βασιλείου Διγενή Ακρίτα, γραμμένο λίγο πριν από τα μέσα του 11ου αιώνα. Ανήκει στα λεγόμενα «ακριτικά» τραγούδια στα οποία παρουσιάζεται η εικόνα μιας ηρωικής εποχής με Άραβες και Σαρακηνούς. Επίσης, σημαντικό γλωσσικό και πολιτιστικό μνημείο του 12ου αιώνα είναι τα λεγόμενα «Προδρομικά» ποιήματα, που μας μεταφέρουν μια εικόνα της βυζαντινής κοινωνίας.

- Μπορείς να βρεις και να διαβάσεις στην τάξη σου κάποιους στίχους από το έπος του Διγενή που σου αρέσουν περισσότερο;
- Χωριστείτε σε ομάδες και παρουσιάστε στην τάξη σας τι μας λένε τα «Προδρομικά» ποιήματα για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων στο Βυζάντιο.

Αραβική αρχιτεκτονική στην Αλάμπρα της Ισπανίας.

ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΧΑΛΙΜΑΣ

Στο ταξίδι τους οι τρεις φίλοι μας πιάσανε κουβέντα με ένα καθηγητή του αραβικού πολιτισμού και κάτι έχουν να μας πουν...

- Παιδιά, μάθαμε ότι

οι Άραβες όταν ήρθαν σε επαφή με τους Βυζαντινούς είχαν σπουδαίο πολιτισμό. Είχαν αναπτύξει τις επιστήμες: μαθηματικά, αστρονομία, ιατρική, χημεία. Τους αριθμούς που χρησιμοποιούμε τους ανακάλυψαν αυτοί. Στις τέχνες γνωστά είναι τα ιερά τεμένη και τα ανάκτορά τους. Μας μίλησε ακόμη για τα αραβικά «Παραμύθια της Χαλιμάς» και τις «Χίλιες και μια νύχτες».

Χειρόγραφο από αραβικό βιβλίο που εικονίζει 9 Έλληνες επιστήμονες της αρχαιότητας.

Δαμασκός, ανάκτορο Azem. Πρόκειται για συνδυασμό αραβικής και ελληνιστικής αρχιτεκτονικής.

-Επίσης, μας είπε ότι οι Άραβες και οι Ευρωπαίοι, παρά τις κατά καιρούς εντάσεις, ανέπτυξαν και διατηρούν πολιτισμικές σχέσεις. Ο δυτικός πολιτισμός άντλησε πολλά από τον αραβικό κόσμο του μεσαίωνα. Οι Άραβες διανοούμενοι, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη των επιστημών, μετέφρασαν στην αραβική και ισπανική τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, ποιητές και ιστορικούς. Έσωσαν δηλαδή, σε μεγάλο βαθμό την αρχαία κληρονομιά.

Τοιχογραφία από τους Αγίους Αναργύρους της Καστοριάς.

ΕΝΑΣ ΦΤΩΧΟΣ ΓΕΩΡΓΟΣ

Η Θεσσαλονίκη, η δεύτερη σε σημασία και πλούτο πόλη του Βυζαντίου, είχε εργαστήρια και τεχνίτες κάθε είδους. Ο λαός όμως σ' ολόκληρη την αυτοκρατορία ζούσε με πολλές δυσκολίες, όπως ένας φτωχός γεωργός που μας λέει τα βάσανά του. Ενώ όργωνε το χωράφι του, έπεσε ξαφνικά το βόδι του και ψόφησε. Εκείνος άρχισε... να κλαίει... λέγοντας προς το Θεό:

«Κύριε, τίποτε άλλο ποτέ μου δεν είχα παρά μόνο αυτό το ζευγάρι και μου το στέρνεσαι κι αυτό. Από πού θα θρέψω τη γυναίκα μου και τα εννιά μικρά μου παιδιά; Πώς θα πληρώσω τους φόρους στο βασιλιά; Από πού θα ξεπληρώσω τα δάνειά μου; Συ, βέβαια, Κύριε, ξέρεις πολύ καλά ότι το βόδι που ψόφησε το χρωστούσα. Τι να κάνω πια δεν ξέρω.

Θα παρατήσω το σπίτι μου και θα το σκάσω σε μακρινή χώρα, πριν το μάθουν οι δανειστές μου και πέσουν επάνω μου σαν τ' άγρια θηρία».

«Βίος Φιλαρέτου»

Σκηνές από τη ζωή στην ύπαιθρο, Άγιο Όρος, Μονή Εσφιγμένου, 11ος -12ος αι.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΜΟΙΑΖΕ ΜΕ ΠΥΡΑΜΙΔΑ

- Ο αυτοκράτορας με την οικογένειά του και την Αυλή του ήταν στην κορυφή της πυραμίδας.
- Ακολουθούσαν ο Πατριάρχης και οι επίσκοποι με τους αξιωματούχους του παλατιού.
- Στη βάση της πυραμίδας ήταν οι λαϊκές τάξεις που υπέφεραν από τη φορολογία.

Όταν είχε ξηρασία, οι γεωργοί παρακαλούσαν το Θεό να βρέξει τραγουδώντας. Παιδάκια σκεπασμένα με κλωρά κλαδιά, γύριζαν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούσαν την Περπεριά:

«Περπεριά Μακεδονίας»

Θιέ μου βρέξε μια βροχή
Μια βροχίτσα σιγανή
Να καρπίσουν τα χωράφια
Και ν' ανθίσουν τ' αμπελάκια
Τα σπαρτά μας να ψωνίσουν
Και τον κόσμο να πλουτίσουν

- Αν θέλεις εσύ και η τάξη σου μπορείτε να παίξετε θέατρο, φτιάχνοντας σενάριο την ιστορία του γεωργού.

- Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα επαγγέλματα των Ελλήνων της παροικίας σήμερα; Συμβουλευόπου το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία».

ΛΑΟΙ, ΦΥΛΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΕΣ

Τον 9ο μ.Χ. αιώνα η τοπική ιστορία της Μακεδονίας συνδέεται με τη μύηση των Σλάβων στον Χριστιανισμό. Ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος, δύο μορφωμένοι καλόγεροι από τη Θεσσαλονίκη, μετάφρασαν στα σλαβικά το Ευαγγέλιο και τα βιβλία της Θείας Λειτουργίας. Αυτό το αλφάβητο έχουν και σήμερα οι σλαβικοί λαοί. Εκείνη ακριβώς την εποχή μαζί με τους Σλάβους γίνονται χριστιανοί και οι Βούλγαροι. Στα χρόνια των Μακεδόνων Λέοντα Στ' και Βασιλείου Β' γνώρισαν τον Χριστιανισμό και οι Ρώσοι.

Ο Χριστιανισμός βοήθησε να αναπτυχθούν ειρηνικές σχέσεις μεταξύ των λαών.

- Παιδιά, όταν επισκεφθήκαμε την Καστοριά με τα ποδήλατά μας ξετρελαθήκαμε με τα στενά δρομάκια της, τα αρχοντικά της, τις βυζαντινές εκκλησίες της και το Λαογραφικό της Μουσείο. Εκεί, αλλά και σε άλλα μέρη της βόρειας Ελλάδας, την πρωτοχρονιά αναβιώνει ένα παλιό έθιμο: οι άνθρωποι μεταμφιέζονται σε ζώα. Ντύνονται καμήλες, λύκοι, αρκούδες και τράγοι. Άλλοι πάλι ντύνονται γέροι ή γριές, νύφες, γαμπροί κ.ά. Στην Καστοριά οι γιορτές αυτές ονομάζονται «Ρογκατσάρια», στην Κοζάνη «Μπουμπουσαριά», και στο Κιλκίς «Καμήλες». Το έθιμο αυτό υπήρχε και στο Βυζάντιο.

«Ρογκατσάρια».

Τοιχογραφία από τους Αγίους Αναργύρους της Καστοριάς που έχει την επιγραφή: «Λαοί, φυλαί και γλώσσαί». Εικονίζονται άνθρωποι με ποικίλες ενδυμασίες, στρατιωτικές, βασιλικές, κλπ.

Η πόλη της Καστοριάς και η λίμνη της.

- Έχεις γνωστούς, φίλους ή φίλες από Βαλκανικές χώρες; Αν ναι, ρώτησέ τους για την ιστορία της πατρίδας τους. Τι γράφουν τα βιβλία τους για την εποχή αυτή;
- Έχεις παρακολουθήσει λαϊκά έθιμα στην Ελλάδα ή σε άλλα μέρη; Αν ναι, μίλησε γι' αυτά στην τάξη σου.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΑΥΡΟ(;)... ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

Στην Ευρώπη του 10ου και 11ου μ.Χ. αιώνα επικρατεί

η φεουδαρχία. Ο βασιλιάς δίνει σε ευγενείς τις επαρχίες (φέουδα) και εκείνος κρατά τον έλεγχο. Οι κάτοικοι της κάθε επαρχίας έχουν αφέντη τους τον ευγενή. Τα φέουδα έγιναν με τον καιρό μικρά κράτη σχεδόν ανεξάρτητα. Την εποχή αυτή οι λαοί της Ευρώπης αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα, κυρίως οικονομικά. Η δυτική Εκκλησία τότε, μαζί με τους αρχηγούς των κρατών της Δ. Ευρώπης, κήρυξε έναν ιερό πόλεμο με πρόφαση την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων από τους Σελτζούκους Τούρκους.

Οι επιχειρήσεις αυτές ονομάστηκαν σταυροφορίες και έγιναν από το 1096 μέχρι το 1270 μ.Χ.

Με την Δ' σταυροφορία το 1204, το βυζαντινό κράτος καταστρέφεται από τους Λατίνους και ιδρύεται η λατινική αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης. Ολόκληρη η περιοχή της Μακεδονίας δημιουργεί

το βασίλειο της Θεσσαλονίκης με ηγεμόνα τον μαρκήσιο Βονιφάτιο Μονφερρατικό.

Α' Σταυροφορία (1096-1099)

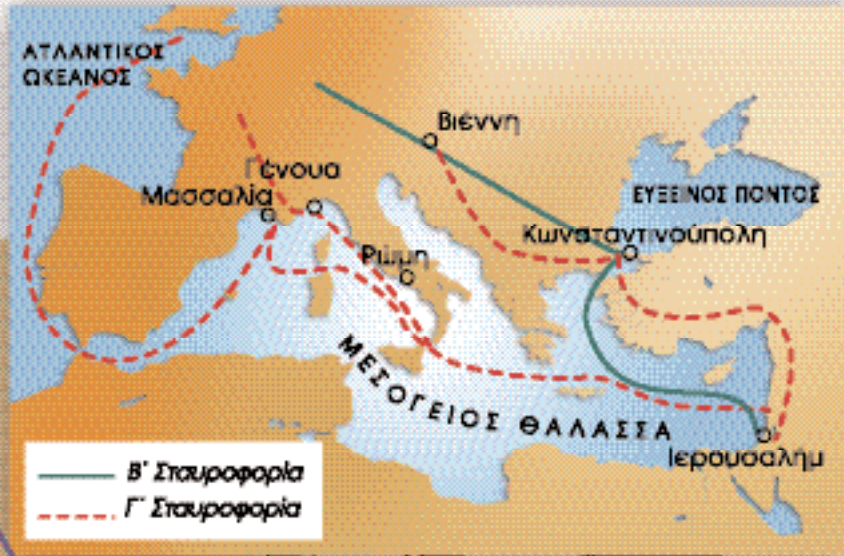
Δ' Σταυροφορία (1202-1204)

Σε ένα βιβλίο που έγραψε ένας σύγχρονος ιστορικός διαβάζουμε ότι στις σταυροφορίες: «οι θησαυροί της Πόλης, τα βιβλία και τα έργα τέχνης, που είχαν διατηρηθεί τόσους αιώνες, διασκορπίστηκαν και πολλά από αυτά καταστράφηκαν».

Στήβεν Ράνσιμαν, «Βυζαντινός Πολιτισμός».

Ο ΔΙΚΕΦΑΛΟΣ ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΙ

Το 1246, η αυτοκρατορία της Νίκαιας, που ήταν ελληνικό κράτος, ξαναπήρε τη Μακεδονία και λίγα χρόνια αργότερα και την Κωνσταντινούπολη. Η περίοδος που ακολουθεί μέχρι το 1453, είναι η περίοδος των Παλαιολόγων. Είναι η πιο δύσκολη εποχή της ιστορίας του Βυζαντίου. Η παλιά μεγάλη αυτοκρατορία έγινε ένα μικρό κράτος με πολλούς και ισχυρούς εχθρούς γύρω της (Φράγκους, Βενετούς, Βούλγαρους, Σέρβους, Οθωμανούς Τούρκους). Ο δικέφαλος αετός γίνεται το σύμβολο της αυτοκρατορίας της Νίκαιας και αργότερα των Παλαιολόγων του Βυζαντίου. Συμβόλιζε την εξουσία του Βυζαντίου σε Ανατολή και Δύση και παρουσιάζονταν πολλές φορές μαζί με τον Μέγα Αλέξανδρο.

- Παρατήρησε στο χάρτη την πορεία της Α' και της Δ' σταυροφορίας. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι σταυροφόροι από τα μέρη που πέρασαν;
- Για ποιους λόγους νομίζεις ότι έγιναν τελικά οι ιεροί αυτοί πόλεμοι;
- Σήμερα χρησιμοποιούν οι άνθρωποι σύμβολα; Μπορείς να ονομάσεις μερικά και να πεις τι συμβολίζουν;
- Μήπως ξέρεις ποδοσφαιρικές ομάδες που έχουν έμβλημά τους τον δικέφαλο αετό;

ΕΛΩ Η ΠΟΛΙΣ...

Η Θεσσαλονίκη στις αρχές του 14ου μ.Χ. αιώνα ήταν από τις πιο πλούσιες πόλεις της Ανατολής με μεγάλη άνθηση στα γράμματα. Αναπύχθηκε πολύ το εμπόριο και η πόλη έγινε κέντρο πολλών εμπορικών «οίκων» της Βενετίας και της Γένοβας.

Οι πόλεις αυτές ήδη από την εποχή του Βασιλείου του Β' και του Αλέξιου Κομνηνού είχαν αποκτήσει -με χρυσόβουλο του 1082- εμπορικά προνόμια με ολέθριες συνέπειες για τη ναυτική δύναμη του Βυζαντίου.

Ο Μουράτ Β'.

Την περίοδο αυτή το πιο συγκλονιστικό γεγονός ήταν η εμφάνιση και γρήγορη εξάπλωση των Οθωμανών Τούρκων και η μύηση των Χριστιανόπουλων στον Ισλαμισμό (παιδομάζωμα) για να αυξήσουν οι Οθωμανοί το στρατό τους. Στις 26 Μαρτίου 1430 ο Σουλτάνος Μουράτ Β' έφτασε με το στρατό του μπροστά στα τείχη της Θεσσαλονίκης και ζήτησε την παράδοσή της. Θα περάσουν σχεδόν 500 χρόνια για να ξανακερδίσει η Μακεδονία την ελευθερία της.

- Τι ήταν το «χρυσόβουλο»;
- Βρες, αν θέλεις, πληροφορίες για το παιδομάζωμα.

Η άλωση από Έλληνα ζωγράφο, τον Θεόφιλο.

Με το πέρασμα του χρόνου οι Τούρκοι φτάνουν μέχρι την Κωνσταντινούπολη, που ζει ώρες αγωνίας. Πρωταγωνιστές ήταν: από τους Έλληνες, ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος, που στέφθηκε τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου το 1449, και, από την πλευρά των Οθωμανών, ο Μωάμεθ Β΄. Στις 29 Μαΐου 1453 «πέφτει» η Κωνσταντινούπολη και τελειώνει η ιστορία της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ο νέος όμως ελληνισμός θα επιζήσει και θα ξαναπάρει την τύχη στα χέρια του με την Επανάσταση του 1821.

Η άλωση από Γάλλο ζωγράφο.

ΤΟ ΝΑ ΣΟΥ ΠΑΡΑΔΩΣΩ ΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΟΥΤΕ ΕΓΩ ΤΟ ΘΕΛΩ ΟΥΤΕ ΚΑΝΕΙΣ
ΑΛΛΟΣ ΑΠ' ΟΣΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ
Σ' ΑΥΤΗ. ΓΙΑΤΙ ΟΛΟΙ
ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΜΕ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΑΒΙΑΣΤΑ ΟΤΙ ΘΑ ΠΕΘΑΝΟΥΜΕ
ΚΑΙ ΔΕ ΘΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΟΥΜΕ
ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ.

Γ. Φραντζής (Ιστορικός της άλωσης).

Τα λόγια του Κ. Παλαιολόγου στον Μωάμεθ Β΄, πριν από την άλωση της Κωνσταντινούπολης.

- Σύγκρινε τους δύο πίνακες του Γάλλου και του Έλληνα ζωγράφου που βλέπεις εδώ και πες πώς είδε ο καθένας τους την άλωση.
- Μπορείς να βρεις δημοτικά τραγούδια που να μιλάνε για την άλωση της Κωνσταντινούπολης και της Θεσσαλονίκης;
- Άνοιξε το σακίδιό σου... Βγάλε το λεξικό σου και προσπάθησε να βρεις τι σημαίνει η λέξη «εάλω».

«ΤΟ ΧΕΡΙ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΕ ΧΑΝΕΤΑΙ, Η ΓΡΑΦΗ ΟΜΩΣ ΜΕΝΕΙ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ»!

Στα χρόνια του Βυζαντίου τα βιβλία της εποχής (οι κώδικες), γράφονταν με το χέρι επάνω σε παπύρους και περγαμνές. Τα χειρόγραφα ήταν συνήθως δουλειά των μοναχών. Μερικά ήταν και εικονογραφημένα με πολύ ωραίες παραστάσεις. «Το χέρι που έγραψε χάνεται, η γραφή όμως μένει για πάντα...» μ' αυτά τα λόγια τελείωναν το χειρόγραφό τους συχνά οι μοναχοί.

Ευαγγέλιο του Ιωάννη, Άγιο Όρος, 13ος αι.

Πολλά από τα Μοναστήρια της Μακεδονίας βοήθησαν στην καλλιέργεια των γραμμάτων και των τεχνών. Στα τέλη του 10ου αιώνα ο Νικηφόρος Φωκάς, έστειλε το φίλο του Αθανάσιο Αθωνιάτη να χτίσει μοναστήρι στη χερσόνησο του Άθω. Έχτισε λοιπόν τη μονή της Μεγίστης Λαύρας. Στη συνέχεια χτίστηκαν και άλλα μοναστήρια και δημιουργήθηκε η πολιτεία του Αγίου Όρους. Ο Άθως είναι ένα πραγματικό μουσείο βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης.

Κειμήλια.

Στην Αθωνική Πολιτεία μοναχοί από όλο τον κόσμο ένωσαν τις προσευχές τους προς το Θεό.

Ο Αλέξανδρος, η Σοφία και ο Σπηβ έχουν να μας πουν κάτι πολύ σημαντικό:

- Παιδιά, η είσοδος στο Άγιο Όρος δεν επιτρέπεται σε όλους. Σύμφωνα με ένα έγγραφο του 1060 μ.Χ., που ισχύει - με αλλαγές - μέχρι και σήμερα, για να μπει κάποιος στο Άγιο Όρος: α) πρέπει να έχει άδεια από το κράτος ή από την Εκκλησία, β) δεν μπορεί να διανυκτερεύσει εκεί, εκτός κι' αν είναι θρησκευόμενος ή ερευνητής πάνω από 18 ετών και τέλος γ) απαγορεύεται η είσοδος στις γυναίκες.

- Σαν μικρός ερευνητής θέλεις να κάνεις μια έρευνα στο Άγιο Όρος; Μην ξεχάσεις να γράψεις τι θέλεις να ερευνήσεις και γιατί.

- Διάβασε σε ένα χάρτη της Μακεδονίας τις μονές στη χερσόνησο του Άθω και φτιάξε έναν κατάλογο με αυτές.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΟΛΥΒΔΩΤΗ, ΜΟΛΥΒΔΟΚΟΝΤΥΛΟΠΕΛΕΚΗΤΗ...

Ο Άγιος Γεώργιος Θεσσαλονίκης (Ροτόντα) οικοδομήθηκε στο τέλος του 3ου αιώνα. Τον 4ο αιώνα ο Θεοδόσιος Α' την έκανε εκκλησία.

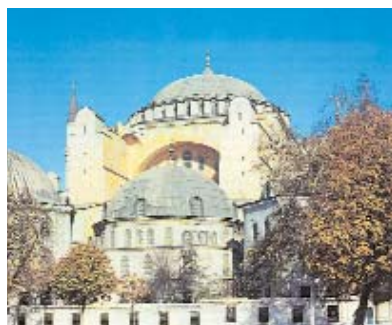
Η βυζαντινή τέχνη επηρεάστηκε από την αρχαία Ελλάδα, τον Χριστιανισμό και την Ανατολή. Η επίδρασή της απλώνεται από τη Ραβέννα της Ιταλίας ως τη Μόσχα, από τη Θεσσαλονίκη και το Άγιο Όρος μέχρι τα Ιεροσόλυμα, και φτάνει ως την Κύπρο και τη Σικελία. Στα χρόνια κυρίως της Μακεδονικής δυναστείας, αλλά και αργότερα, έχει να παρουσιάσει σημαντικά έργα στις καλές τέχνες και στα γράμματα. Οι αρχιτέκτονες δημιουργούν το βυζαντινό ρυθμό: την εκκλησία που έχει σχήμα σταυρού (βασιλική) με τρούλο.

Ο ναός της Αγίας Σοφίας στη Θεσσαλονίκη μοιάζει πολύ με τον ναό του Ιουστινιανού στην Κωνσταντινούπολη.

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης χτίστηκε τον 5ο μ.Χ. από τον έπαρχο Λεόντιο.

Ο ναός της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη αποτελεί αριστούργημα της Βυζαντινής τέχνης. Είναι βασιλική με τρούλο και χτίστηκε με σχέδια δύο Ελλήνων αρχιτεκτόνων, του Ανθέμιου και του Ισιδώρου. Στην αυλή του ναού πάνω σε μαρμαρίνη κρήνη (βρύση) υπάρχει μια επιγραφή:

«ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ»

Επάνω και δεξιά της σελίδας, μωσαϊκά του 5ου αιώνα από τον Άγιο Δημήτριο.

- Διάβασε από την ανάποδη την επιγραφή της κρήνης που είναι στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης.
- Κάνε μια επίσκεψη στις εκκλησίες της πόλης που μένεις και κατέγραψε στοιχεία από την αρχιτεκτονική τους και την τέχνη τους. Μετά παρουσίασέ τα στην τάξη σου.

ΦΤΟΥ ΚΙ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΡΧΗ...

Οι μεγάλες πόλεις της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, όπως η Αλεξάνδρεια, η Αντιόχεια, η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, τα Ιεροσόλυμα και η Κωνσταντινούπολη ήταν κέντρα φιλολογίας, τέχνης και παιδείας. Κάθε πόλη είχε τη σχολή και τους δασκάλους της. Στη βυζαντινή αυτοκρατορία εμφανίζονται σπουδαίοι λόγιοι, που μελετούσαν τους αρχαίους συγγραφείς, έγραφαν εγκυκλοπαίδειες, αλλά και έξυπνα αινίγματα.

Βυζαντινό σχολείο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Οι Βυζαντινοί πήραν το μέτρο και τη μουσική από τους αρχαίους Έλληνες. Οι Θεσσαλονικείς μελετούν συστηματικά τα αρχαία ελληνικά μέτρα.

Η Βυζαντινή μουσική είναι εκκλησιαστική και κοσμική. Σπουδαίοι μελωδοί και ποιητές στο Βυζάντιο ήταν ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο Ανδρέας ο Κρήτης και ο Ιωάννης ο Δαμασκνός. Η κοσμική μουσική των βυζαντινών πέρασε προφορικά στο δημοτικό τραγούδι.

Βυζαντινά λαϊκά μουσικά όργανα. Μονή Βαρλαάμ 16ος αιώνας.

Στα χρόνια των Βυζαντινών, αλλά και αργότερα κυκλοφορούσαν πολλά αινίγματα. Οι φίλοι μας σημείωσαν μερικά:

-Ψηλός, ψηλός καλόγερος και κόκαλα δεν έχει. Τι είναι;

-Κλειδώνω μανταλώνω τον κλέφτη βρίσκω μέσα. Τι είναι;

-Μικρή μικρή νοικοκυρά μεγάλη πίτα φτιάχνει. Τι είναι;

- Επίσης, Στηβ κυκλοφορούσαν και πολλές παροιμίες. Αρκετές από αυτές δημιουργήθηκαν από την επαφή των Ελλήνων με άλλους λαούς (Αραβες, Τούρκους, Ιταλούς κ.ά.).

Ρώτησαν, λέει, την καμήλα ποιος δρόμος είναι καλύτερος, ο ανήφορος ή ο κατήφορος; Κι εκείνη αποκρίθηκε: Χάθηκε ο ίσιος δρόμος;

Η «σάκα» του μαθητή είχε μια πλάκα, ένα κοντύλι, μία πένα, ένα πάπυρο, ένα μελανοδοχείο και ένα διαβήτη. Όταν τα παιδιά τελειωναν την καλλιγραφία τους, έδιναν την πλάκα τους στο δάσκαλο για να τη διορθώσει. Ο δάσκαλος τους ζητούσε να την ξαναγράψουν. Επειδή δεν είχαν πάντα σφουγγάρι, έφτυναν τα δάκτυλά τους και έσβηναν την πλάκα. Έτσι, βγήκε η φράση «φτου κι απ' την αρχή».

- Άκουσε από την κασέτα βυζαντινή μουσική.

- Μπορείς να βρεις με τη βοήθεια του/της δασκάλου/ας σου τη λύση στα αινίγματα;

- Μπορείς και συ να κατασκευάσεις ένα βυζαντινό μουσικό όργανο. Χρειάζεται φαντασία... και ένα ξύλο κουζίνας για φύλλο. Δέσε από τις δυο άκρες του ένα σπάγκο. Όταν το χτυπήσεις με σκληρή μπαγκέτα, ο ήχος που θα βγάλει μοιάζει με το ξύλινο σήμαντρο των μοναστηριών.

ΠΕΡΠΑΤΩ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ... ΚΑΙ ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Π. ΝΕΣΤΟΣ

Ν. ΔΡΑΜΑΣ

Λ. ΚΕΡΚΙΝΗΣ

Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Δράμα

Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ

Π. ΣΤΡΥΜΩΝΑΣ

Σέρρες

Καβάλα

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Λ. ΛΑΓΚΑΔΑ

Λ. ΒΟΛΒΗ

Αμφίπολη

Ν.ΘΑΣΟΣ

Θάσος

• Θεσσαλονίκη

Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Πολύγυρος

Καρυές

ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Σιθωνία

Κασσάνδρα

ΤΡΑΙΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

- Παρατηρήστε στο χάρτη της Μακεδονίας τις εικόνες που τον συνοδεύουν. Θέλετε να ξαναθυμηθείτε την ιστορία τους; Συζητήστε στην τάξη για ό,τι σας έκανε εντύπωση.